

УДК 343.344

Наталія Юріївна ЦВІРКУН,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в Україні значно збільшилася кількість злочинів із застосуванням вогнепальної зброї. Основною причиною такого явища слід визнати недосконалий контроль над переміщенням зброї із зони АТО. Поширення незаконного обігу вогнепальної зброї є одним з розповсюджених напрямів діяльності організованих злочинних груп поряд із торгівлею людьми, наркотиків та контрабандою, що сприяє процвітанню «чорного ринку» зброї. Саме тому, в розвиненому демократичному суспільстві кожен громадянин повинен мати максимум можливостей для охорони та захисту порушених прав і свобод, як власних, так і членів своєї родини, близьких та інших осіб.

Формуючись як незалежна та демократична держава, Україна закріпила конституційне право кожного громадянина на захист свого життя та здоров'я, життя та здоров'я інших людей від протиправних посягань, повагу до гідності людини, недоторканність житла та приватної власності, а також низку інших прав і свобод. Натомість будь-яке право втрачає свій сенс, якщо в державі не створено відповідного законодавчого механізму, який належним чином його закріплював би, забезпечував та охороняв.

Через те, що іноді державні органи демонструють неспроможність ужити реальних заходів для захисту життя чи здоров'я, прав, свобод та інших законних інтересів людини та громадянина в Україні, складаються «сприятливі» умови для протиправних посягань на життя, здоров'я громадян та їх власність, а також на інші закріплені Конституцією права та свободи [1, с. 109]. Саме тому, вважається слушною є думка О. Романова про те, що способом захисту власного життя може вважатися саме право громадянина на придбання, володіння, носіння та застосування зброї [2, с. 32].

На сьогоднішній день, доводиться констатувати, що на основі революційних змін у суспільстві, нестабільної криміногенної ситуації, значно зросла свідомість громадян. Тобто, основною метою для придбання, носіння, володіння та застосування зброї громадянами є безпосередня реалізація конституційного права особи на самооборону. Але, на даний момент питання використання, застосування зброї цивільним населенням з метою самозахисту – законодавчо не врегульовано, а також, належним чином не налагоджено систему спеціалізованого навчання цивільного населення правил поведінки з вогнепальною зброєю, знання її матеріальної частини, основних вимог чинного законодавства щодо правових підстав використання вогнепальної зброї. Виникає тотожність і пряма розбіжність двох інтересів: з одного боку, частини суспільства та кожної окремої людини, які не володіють зброєю і яким необхідно забезпечити захист від джерел підвищеної небезпеки через можливість стати жертвою неправомірного заподіяння фізичної (смерть людини, тілесні ушкодження, фізичний біль) або майнової (викрадення, знищення або пошкодження майна) шкоди, а з іншого – озброєння органів державної влади та фізичних осіб, у розпорядженні яких перебуває зброя [3, с. 140].

Чинне законодавство України, що регламентує обіг вогнепальної зброї в державі в нинішніх умовах, фактично дублює основні положення колишнього союзного законодавства з цих питань, яке повністю відповідало суті тоталітарної системи. Верховна Рада України констатувала, що корупція і організована злочинність загрожують національній безпеці та конституційному ладу України. Процес демократизації суспільства вимагає прийняття і відповідних законів. Одним із першочергових має стати прийняття закону щодо регламентації обігу зброї в Україні. На цей час у Верховній Раді України на розгляді також є три проекти закону «Про зброю».

Автори проекту Закону «Про вогнепальну зброю цивільного призначення» обґрунтовуючи необхідність прийняття цього нормативно-правового акта зазначають, що масова свідомість живе стереотипами щодо необхідності збереження існуючого порядку набуття та використання вогнепальної зброї, оскільки існує страх зростання злочинності. Однак, як свідчить зарубіжний досвід (Італія, Чехія, Швейцарія, Ізраїль, США, Грузія, Молдова та ін.), гарантована державою можливість для громадян володіти вогнепальною зброєю спричиняє зменшення рівня злочинності [4].

В пояснювальній записці до даного законопроекту вказується, що вже сьогодні в Україні можна легко придбати будь-яку зброю, окрім пістолетів або кулеметів, витративши до місяця часу та близько 50 доларів офіційних платежів за оформлення дозволу на володіння зброєю. Таким чином, в Україні в цивільному обігу знаходиться від одного до двох мільйонів лише легальних одиниць вогнепальної зброї. Отже, легальна вогнепальна зброя в Україні вже є, але сфера її набуття та обігу наскрізь корумпована та базується на абсурдних засадах, що не відповідає загальним засадам та принципам, що діють зараз у світі [4]. Таким чином, питання легалізації вогнепальної зброї в Україні для потреб звичайних громадян вже давно є гострим та болючим питанням, і потребує якнайшвидшого вирішення з боку публічної адміністрації.

Статистика доводить, що легалізація пістолетів та револьверів приводить до суттєвого зменшення насильницьких злочинів. Офіційно зареєстрована зброя, як правило не використовується при вчиненні умисних злочинів; наявність короткоствольної вогнепальної зброї на руках у населення не викличе зростання злочинності. За результатами опитування тільки 16 % громадян, що мають мисливську вогнепальну зброю, використовують її з метою самозахисту від злочинних посягань.

Переконливо тут виглядають Швейцарія, Фінляндія, Норвегія де рівень злочинності є найнижчим в Європі. Коли ж говорити про досвід країн, ситуація в яких ближче до українських реалій, то варто згадати про Естонію, де зброя легалізована 1992-го року і де до 1999 року рівень насильства знизився у 5 разів, та Молдову, в якій короткоствольна зброя легалізована законом 1997-го року і це призвело до того, що до 2005 року рівень насильства знизився у 2 рази. В обох країнах рівень убивств знизився на 20 %.

Так, відсутність централізованого нормативного регулювання даною сферою громадського життя суспільства, вкрай негативно впливає на вирішення спірних питань щодо забезпечення публічною адміністрацією необхідного режиму обігу зброї, адже наразі нормативно-правове врегулювання в цій сфері, що знаходиться на рівні підзаконних актів, є застарілим, складним та неузгодженим. Отже, законодавство України потребує чіткої правової регламентації щодо обігу вогнепальної зброї та прийняття Закону України «Про зброю».

Список бібліографічних посилань

1. Варивода В. І. Реалізація права громадян на самооборону: адміністративно-правовий аспект. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2010. № 6. С. 109–115.
2. Романов О. Зброя: законодавчий аспект. *Юридичний журнал*. 2005. № 2 (32). С. 32–38.
3. Чистоклетов Л. Г. Про зброю та правові підстави її застосування суб'єктами приватних охоронних підприємств в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 6. С. 139–142.
4. Проект Закону про вогнепальну зброю цивільного призначення : від 01.12.2014 № 1135 / ініціатор С. М. Каплін // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52560 (дата звернення: 26.02.2019).

Одержано 28.02.2019